

Täysistunto

Keskiviikko 16.1.2019 klo 14.00—16.24

7. Lakialoite laiksi lastensuojelulain 75 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 86/2018 vp Outi Alanko-Kahiluoto vihr ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu

15.45 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanedustajana olen vuosien varrella päässyt osallistumaan lukuisiin vierailuihin ympäri Suomea erilaisissa suomalaisten arjen ympäristöissä. Yksi mieleenpainuvimmista vierailuistani on ollut vierailu lastenkotiin, jonka nuoret kävivät koulua lastenkodin yhteyteen perustetussa peruskoulussa. Rehtori kertoi, että suurimmalla osalla nuorista on taustallaan vakavia lapsuusajan traumoja sekä kaltoinkohtelua. Osalla näistä nuorista oli jo omiakin lapsia. Koulukodissa he saivat vihdoinkin sitä apua ja tukea, jota olisivat tarvinneet jo paljon aikaisemmin. Muistan aina, miten ajattelin tuolloin, että me olemme velkaa näille nuorille. Yhteiskunnan arvo mitataan siinä, miten se kohtelee kaikkein heikoimmassa ja haavoittuvimmassa asemassa olevia. Tämän koulun rehtori kertoi surevansa sitä, että lastensuojelun piirissä olevien nuorten jälkihuolto loppuu nykyisin liian varhain, jo 21-vuotiaana, juuri kun nuori on muuttamassa omaan kotiinsa ja tarvitsisi vielä yhteiskunnan apua ja tukea. Itsemurhariski on näillä nuorilla korkea. Moni nuorista kokee jälkihuollon loppumisen hylkäämisinä. Mitä järkeä tässä on, muistan pohtineeni tuolloin. Jos emme jättäisi nuorta yksin, voisimme auttaa häntä pääsemään kiinni opintoihin ja työelämään. Nyt viestimme nuorelle, että biologisen 21 vuoden iän saavuttaminen merkitsee velvollisuutta pärjätä tästä lähtien yksin. Se on tily viesti nuorelle, joka on otettu huostaan juuri siksi, ettei lähipiirissä ole ollut riittävästi tukea ja apua.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteessani esitän lastensuojelulain muuttamista siten, että lastensuojelun jälkihuollon ikäraja korotettaisiin 25 vuoteen. Nykyisin jälkihuollon päättämisen ikäraja on 21 vuotta. Nykyinen ikäraja on liian matala, sillä moni nuori on syrjäytymisvaarassa silloin, kun lastensuojelun jälkihuolto päättyy. Nuorten syrjäytyminen on vakava ongelma. Me-säätiön arvion mukaan Suomessa on tällä hetkellä lähes 66 000 syrjäytynyttä nuorta. Jos lapsi päätyy lastensuojeluun varhaisessa lapsuudessa tai 12—16 ikävuoden ikäisenä, voi syrjäytymisriski nuorena aikuisena kasvaa jopa viisinkertaiseksi. Lasten ja nuorten hätään puuttumiseen tarvitaan nyt konkreettisia keinoja. Aloitteeni antaisi lastensuojelun ammattilaisille enemmän työkaluja toimia nuorten parhaaksi. Sillä on myös keskeisten lastensuojelun asiantuntijajärjestöjen vahva tuki, ja ne ovat sitä ajaneet, mistä kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2018 vp

Arvoisa puhemies! Olenkin erittäin ilahtunut siitä, että kansanedustajien enemmistö on tämän lakialoitteen myötä osoittanut vahvan viestin. Yhteensä 115 kansanedustajaa kaikista eduskuntapuolueista on allekirjoittanut lakialoitteen. Tällä viestillä kerromme, että toimiva lastensuojelu on koko yhteiskunnan etu. Kansanedustajien vahva tuki on merkityksellinen lastensuojelun painoarvon edistämiseksi nyt ja jatkossa. Lastensuojelu ja sen jälkihuolto tulee nähdä sosiaalisena panostuksena nuoren elämään.

On myös selvää, että tämä lakimuutos ei yksin riitä. Lasten ja nuorten ja perheiden tukemiseen tarvitaan resursseja. Myös lastensuojelun työntekijöiden asiakasmäärää pitäisi rajata lailla, sillä asiakasmäärät ovat kohtuuttomia suuressa osassa maata.

Arvoisa puhemies! Tämä lakimuutos antaisi lastensuojelun ammattilaisille yhden konkreettisen keinon lisätä puuttua nuorten syrjäytymiseen. Sen avulla voitaisiin antaa tukea, apua ja valoisampia tulevaisuudennäkymiä niille nuorille, jotka jo elämänsä alussa ovat joutuneet kokemaan raskaita kokemuksia. Me olemme sen velkaa näille nuorille. — Kiitos.

15.49 Jani Toivola vihr: Arvoisa rouva puhemies! Tähän lakialoitteeseen on äärimmäisen helppo yhtyä. Pidän sitä todella kannatettavana, ja haluan myöskin kiittää edustaja Alanko-Kahiluotoa aloitteen tekemisestä ja siitä, että on saanut niin ison joukon kansanedustajia aloitteen taakse.

Tämä on tärkeä osa nuorten syrjäytymisen ehkäisyä, ja on tärkeää muistaa, että niillä nuorilla, joilla on lastensuojelutaustaa, on usein elämässään paljon enemmän haasteita, joiden kanssa kamppaillaan ja jotka kulkevat pitkälle elämässä mukana. Usein saattaa myös olla, että ne tietyt vaiheet nuoruudessa saattavat alkaa myöhemmin, kuten vaikka opintojen aloittaminen toisella asteella — se ei välttämättä alakaan ihan siinä ikävaiheessa kuin suurimmalla osalla nuoria, vaan vähän myöhemmin — ja myös tämä tukee sitä tuen tarvetta pidemmälle. Ihan käytännön tasolla on myös paljon mahdollisesti opeteltavia asioita, mikä myöskin on tärkeää huomioida tuen tarpeessa ja nimenomaan sen tarpeessa pidemmälle elämässä.

Itse esimerkiksi kohtasin nuoren, jolla oli lastensuojelutausta, ja minusta oli kiinnostavaa, että hän oli itse omatoimisesti alkanut viettää aikaa ystävien kanssa, joilla oli jo omia lapsia. Hän teki tämän sen takia, että hän oli tajunnut, että hänellä itsellään ei ole kokemusta, minkälaista on elää ikään kuin perinteisemmässä perheessä, jossa on vanhemmat ja kaksi tai kolme lasta, ja hänen piti aikuisena, 20-vuotiaana, alkaa tunnustella, opetella sitä asiaa. Eli nämä ovat myös mahdollisesti niitä taustoja, joiden kanssa ollaan tekemisissä.

Samalla on tietenkin tärkeää muistaa, että emme myöskään antaisi lastensuojelutaustan leimata nuorta ja hänen tulevaisuuttaan vaan että se olisi täysin selvää, että kaikki polut ja ovet ovat yhtä lailla auki, ja on myös paljon sellaisia nuoria, jotka sitä tukea eivät välttämättä niin paljon tarvitse. Tapasin itse myös sellaisen lastensuojelutaustaisen nuoren, joka tällä hetkellä suorittaa yliopisto-opintoja, ja hän itse sanoi, että yliopistoon hakeutuessaan hänen suurin esteensä olivat koulun opinto-ohjaajat ja heidän ikään kuin epäilyksensä siitä, että hänellä olisi mahdollisuus edetä korkeakouluopintoihin. Myöskin tämä on tärkeää muistaa.

Todella kannatettava aloite. — Kiitos.

15.52 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! Ensin tosiaan kiitokset edustaja Outi Alanko-Kahiluodolle siitä, että tämä lakialoite tuli tehdyksi ja on täällä käsittelyssä. Allekirjoittajien lukumäärä varmaan kuvaa sitä, että aihepiiri on ehkä tullut vastaan eri reittejä ja on sen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2018 vp

kaltainen, että tämä on monella tavalla ikään kuin kiistatonta ja perusteltua lainsäädännön muutosta.

Kaksi näkökulmaa, jotka tähän keskusteluun halusin nostaa:

Ensinnä, kun edustaja Alanko-Kahiluoto nosti esiin, mitkä ovat semmoisia koskettavia hetkiä, niin ehkä itselleni sellainen unohtumaton asia, joka on sen jälkeen johtanut kaikkea työtä, mikä on liittynyt nuoriin ja tähän koko syrjäytymiskeskusteluun, liittyi Vamoksen ehkä viisi vuotta sitten esittelemään yhteen kuvaan, jonka otsikko oli, sanotaan nyt vaikka, ”25-vuotias Onni”. Sitten siinä oli lueteltu kaikki mahdolliset viranomaiskontaktit, joita 25 vuoden aikana oli, ja niitä oli tietysti toistasataa, ja oli todettu, että kuitenkin kaikesta tästä huolimatta 25-vuotiaana hän on asunnoton, hampaaton, työtön ja niin edelleen. Eli jokin tässä meidän järjestelmätasolla ei vain ole toiminut. Tästä on sitten seurannut paljon tutkimusta, jossa on selvitelty, mitkä toisaalta ovat niitä avainkokemuksia tai -tilanteita, jotka yllättäen johtavat tilanteeseen, jolloin 25-vuotiaan realiteetti ei olekaan näin synkkä, ja yleensä aina yksi johdonmukainen syy on joku yksi aikuinen tai oikea-aikainen puuttuminen varhemmin tai myöhemmin. Nythän tässä lakialoitteessa tavallaan mahdollistetaan se hyvän alun jatkuminen tietyllä tavalla, koska usein se tapahtuu siinä aikuisuuden kynnyksellä, jos ei ole aiemmin päästy problematiikkaan kiinni.

Toinen oikeastaan sivuaa vähän sitä, mitä edustaja Toivolakin toi esiin. Viimeksi tänään keskustelimme maksuttomasta toisesta asteesta sivistysvaliokunnassa, ja siinä taas kerran tuli esiin nimenomaan Pelastakaa Lapset ry:n toimesta se, että etenkin lastensuojelun asiakaslapsilla toisen asteen aloittaminen saattaa usein viivästyä eivätkä tavallaan päde sen tyyppiset lainalaisuudet, mitä muuten koulutuspolkuun ajatellaan, ja senkin huomioiminen tässä kokonaisuudessa tulee nyt sitten mahdolliseksi.

Eli toivotaan tälle lakialoitteelle nopeaa käsittelyä, koska se mahdollistaa nimenomaan alalla työskenteleville semmoisia välineitä, mitä siellä tällä hetkellä ei ole. — Kiitos.

15.54 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Sijaishuollossa olleet lapset ja nuoret tarvitsevat usein tukitoimia pitkään aikuistumisen jälkeenkin. Tämä niin sanottu jälkihuolto on yksi tukimuoto. Nyt se ikäraja on 21 vuotta, ja aloitteessa esitetään sitä nostettavaksi 25 vuoteen. Nykytiedon valossa se on ihan tarpeellistakin ja perusteltua, mutta on muistettava, että nämä ihmiset voivat tarvita erilaisia esimerkiksi terapia- tai muita palveluita vielä pitkään tämän jälkeenkin. Kiitoksia edustaja Alanko-Kahiluodolle tästä aloitteesta. Se on todella tarpeellinen esitys.

Sitten vielä syrjäytymisestä. Syrjäytyminen usein periytyy. Se voi tulla maksamaan yhteiskunnalle todella paljonkin. Jos jo sillä, että muutama vuosi eteenpäin voidaan auttaa nuorta näissä asioissa, saadaan aikaiseksi syrjäytymisen periytymisen estämistä tai monia muita asioita, niin kuinka iso taloudellinen merkitys tällä onkaan meidän yhteiskunnallemme.

Itse olen kiitollinen omalle perheelleni ja suvulleni, että olen saanut kasvaa eheässä yhteisössä. Mutta nyt sitten itse neljän nuoren äitinä olen päässyt hyvin läheltä seuraamaan, mitä se voisi olla, jos ei kaikki olisikaan kunnossa. Vaikka nämä nuoret, mitä minulla on, ovat nytten päässeet opiskeluhommiin mukaan ja kaikkea muuta ja aika lailla vähän niin kuin omillensa, niin he voivat kuitenkin aina silloin tällöin tulla äidiltä ja isältä ja suvulta kysymään, että no mikä tämä asia on. Elikkä heillä on tuki ja turva olemassa. Kuinka tärkeää on, että tämä suvunkin turva on olemassa lapsille ja nuorille. Mutta jos ei nuorella ole ketään, jolta oikeasti voi kysyä, niin kuinka iso asia se onkaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2018 vp

Olisi todella ikävää, jos tätä esitystä ei hyväksytä ja viedä eteenpäin. Toivon, että tämä otetaan vakavasti. Vaikka vaalikausi onkin jo näin lopussa, niin tämä pystyttäisiin käsittelemään. Jos ei tätä asiaa tällä vaalikaudella saada käsiteltyä, niin toivottavasti tämä muistetaan, kun seuraavaa hallitusohjelmaa aletaan tekemään, eli huomioidaan tämä nuorten asema, miten me välitämme meidän nuoristamme jatkossa.

15.56 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä on tullut jo esille, tämä aloite on todella tärkeä ja kannatettava. Me usein tässä salissa puhumme nuorten syrjäytymisestä ja siitä, kuinka siihen pitäisi konkreettisesti pystyä puuttumaan, ja tämä aloite, minkä edustaja Alanko-Kahiluoto on tehnyt, on yksi konkreettinen keino siihen. Jos me nostamme tätä jälkihuollon ikärajaa 21 vuodesta 25 vuoteen, sillä on todella iso merkitys näille nuorille, että he saavat apua vielä sen 21 vuoden jälkeen — apua ja tukea arjesta selviytymiseen, elämiseen, asumiseen ja opintoihinkin.

Olen todella iloinen, että edustaja Alanko-Kahiluoto on tehnyt tämän aloitteen ja se on saanut laajaa tukea täällä eduskunnassa. Sen on allekirjoittanut 113 edustajaa, ja se on vahva viesti siitä, että tähän tarvitaan muutos. Loppujen lopuksi aika pienellä muutoksella me pystymme vaikuttamaan todella monen nuoren elämään. Etenkin tässä tilanteessa, kun me tiedämme, että lasten sijoitukset ovat vain lisääntyneet, eli tämä ongelma ei ole millään tavalla edes vähenemässä vaan se on kasvamassa, on tärkeää, että yhteiskunta pystyy tukemaan nuoria mahdollisimman pitkään, että jokainen pystyisi löytämään paikkansa tässä yhteiskunnassa, saisi siihen apua ja tukea eikä joutuisi olemaan yksin, kuten nyt, kun se kriittinen 21 vuotta täyttyy ja ei välttämättä ole ketään aikuista, ketään tukihenkilöä. Tällä lakimuutoksella pystyisimme auttamaan ainakin muutaman vuoden vielä eteenpäin.

Todella, vaikka — niin kuin sanottiin — vaalikausi on todella pitkällä, toivoisin, että tähän löytyisi yhteinen ymmärrys ja tämä muutos saataisiin vielä tehtyä, kun me tiedämme, miten tärkeä se on. Myös erilaiset lastensuojelujärjestöt ovat vahvasti olleet tukemassa tätä aloitetta.

15.58 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän lämpimästi paikalla olleita kansanedustajia tästä keskustelusta. Vaikka meitä on harmillisen vähän tässä salikeskustelussa, niin kuitenkin olen hyvin iloinen siitä, että itse tämän lakialoitteen on allekirjoittanut kansanedustajien enemmistö, todellakin, ja jos ajattelee ja huomioi, että allekirjoittajia oli 115 ja että yleensä ministerit eivät allekirjoita aloitteita eivätkä eduskuntaryhmien puheenjohtajat, niin tällä aloitteella todellakin on hyvin vankka tuki yli puoluerajojen. Sen tosiaan kuulin keskustellessani kansanedustajien kanssa.

Hyvin monet toivat esille sen, että todellakin tämä 21 vuoden ikä on keinotekoinen. Se on juridinen ikä, eikä se vastaa siihen tarpeeseen ja hätään, joka nuorella saattaa olla. Todellakin tämä viesti, että kun täytät 21 vuotta, niin tästä eteenpäin sinun pitää pärjätä yksin, on aika epäempaattinen viesti meidän yhteiskunnaltamme tälle nuorelle. Todella sydämestäni toivon, että me saamme tähän asiaan korjauksen.

Itse asiassa juuri tällä hetkellä on sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä lastensuojelulaki, joka sisältää muun muassa pykälän tämmöisestä asiakassuunnitelmasta, jolla ikään kuin sovitaan siitä, minkälaista tukea lastensuojelussa oleva nuori tarvitsee. Itse ajattelen, että esimerkiksi juuri tämä tuki toisen asteen koulutuksen läpäisemiseksi samoin kuin tämä jälkihuollon ikärajan nostaminen tarpeenmukaiseksi olisivat asioita, joista tässäkin laissa voitaisiin lausua, mutta sinänsä tämä minun lakiesitykseni koskee nimen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 142/2018 vp

omaan erillistä lakia, joka koskee tätä jälkihuollon ikärajaa. Siinä laissa muuttuisi ainoastaan tämä yksi numero toiseksi, 21 muuttuisi 25:ksi. Ajatuksena tosiaan on se, että nuori saisi tarvitsemansa tuen. Tällä olisi iso inhimillinen merkitys ja sitten myöskin taloudellinen merkitys.

Palaan tässä lopussa tähän rehtoriin, jonka tapasin ja josta kerroin tuossa puheessani. Hän tosiaan sanoi ihmettelevänsä itse sitä, että kun näistä kaltoin kohdelluista, jo nuorena huostaanotetuista lapsista ja nuorista huolehtiminen on myöskin yhteiskunnalle aika kallista, niin hän ei ymmärrä sitä, että sen jälkeen, kun heidät on saatu kuljetettua läpi perusopetuksen ja ehkä jopa toisen asteen, he jäävät ilman tarvitsemaansa apua ja tukea. Hän sanoi, että hän ei voi ymmärtää sitä, että me heitämme nämä inhimilliset ja taloudelliset resurssit hukkaan. Tämä on myös asia, jonka jakoivat kaikki ne kansanedustajat, jotka pistivät tähän aloitteeseen nimensä alle.

Kiitän tästä keskustelusta ja toivon menestystä tälle aloitteelle. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.